

## NECİL KÂZIM AKSES'İN TERTİP ETTİĞİ 11'İNCİ TÜMEN MARŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME

*A Review on the 11th Division Anthem Arranged by Necil Kâzım  
Akses*

DOI NO: 10.36442/AMADER.2023.88

Tolga ÜRÜN<sup>1</sup>

Geliş Tarihi: 09.12.2022

Kabul Tarihi: 21.12.2022

### Özet

*Necil Kâzım Akses çağdaş Türkiye Cumhuriyeti vizyonunun yetiştirdiği, Türk müzik kültürü ve eğitimine büyük katkıları bulunan önemli bestecilerden biridir. Necil Kâzım Akses hayatı boyunca senfoni, opera, sonat, konçerto, suit, sahne müziği ve marş gibi çeşitli formlarda birçok esere imza atmıştır. Akses'in, bestelemiş olduğu Konservatuvar Marşı (Ulvi Cemal Erkin ile birlikte), Cumhuriyetin 50. Yıl Marşı, İzciler Marşı, Türkiye Marşı ve Birlik Marşı gibi eserlerden dolayı marş formuna yakınlığı bilinmektedir. Necil Kâzım Akses'in Türk müzik kültürüne kazandırdığı eserler içerisinde yer alan ve bugüne kadar hiç bilinmeyen 11'inci Tümen Marşı bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. 11'inci Tümen, 1881 yılında kurulduktan sonra birçok muharebede görev almıştır. Türk İstiklal Harbi'nde de Batı Cephesi'nde bütün muharebelere katılmıştır. Bunlardan Başkomutan Meydan Muharebesi'nde ise Mustafa Kemal Paşa, muharebeyi 11'inci Tümen karargâhından komuta etmiş ve Büyük Taarruz'un zaferi, Zafertepe'de taçlandırılmıştır.*

*Çalışmada 11'inci Tümen marşını tertip eden Necil Kâzım Akses'e ve marşa adını veren 11'inci Tümenin tarihine değinilmiştir. Çalışma, tarihi araştırma ve müziksel analiz yaklaşımları temel alınarak yürütülmüştür. Bu minvalde 11'inci Tümen Marşı'nın form, ezgi, teknik, ölçü ve dinamikler bakımından müzikal analizi yapılarak mevcut el yazması üzerinden marşın notasyonuna yönelik yorumlarda bulunulmuştur.*

*Elde edilen veriler ışığında 11'inci Tümen Marşı'nın Necil Kâzım Akses'in kendine has titiz ve detaycı üslubuyla, ezgi ve eşlikte enstrümanlara verilen görevler, kullanılan nüanslar, staccato ve aksan gibi teknikler kapsamında orkestrasyon renklerinden faydalanılarak tertip edildiği gözlemlenmiştir.*

**Anahtar Kelimeler:** Askerî Müzik, Bando, Marş, Necil Kâzım Akses, 11'inci Tümen.

### Abstract

*Necil Kâzım Akses is one of the major composers raised by the vision of the modern Republic of Türkiye and made a great contribution to Turkish music culture and education. Throughout his life, Necil Kâzım Akses composed several*

<sup>1</sup> Dr., Millî Savunma Bakanlığı, Ankara, Türkiye, e-posta: [tolgaurun@hotmail.com](mailto:tolgaurun@hotmail.com), ORCID ID: 0000-0003-1157-0335

*works in various forms, including symphony, opera, sonata, concerto, suit, stage music, and anthem. It is known that Akses is close to the anthem form due to works such as the Conservatory Anthem (with Ulvi Cemal Erkin), the 50th Anniversary Anthem of the Republic, the Scout Anthem, the Türkiye Anthem and the Unity Anthem. The 11th Division Anthem, which is one of the works that Necil Kazım Akses brought to the Turkish music culture and has never been known until today, constitutes the subject of this study. The 11th Division took part in many battles after its establishment in 1881. In the Turkish War of Independence, it participated in all battles on the Western Front. In the Pitched Battle of the Commander-in-Chief, Mustafa Kemal Pasha commanded the battle from the headquarters of the 11th Division and the Great Offensive was crowned with triumph at Zafertepe.*

*In the study, Necil Kâzım Akses, who arrangered the anthem of the 11th Division, and the history of the 11th Division, which gave its name to the anthem, were mentioned. The study was executed based on historical research and musical analysis approaches. In this regard, musical analysis of the 11th Division Anthem was made in terms of form, melody, technique, measure, and dynamics, and discussions were put forward on the notation of the anthem through the current manuscript.*

*In the light of the obtained data, it was observed that the 11th Division Anthem was arranged with Necil Kazım Akses' unique meticulous and detailed style, by making use of the colors of orchestration, the tasks assigned to the instruments in melody and accompaniment, the nuances used, the techniques such as staccato and accent.*

**Keywords:** Anthem, Marching Band, Military Music, Necil Kâzım Akses, 11th Division.

## GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti 1923'te kurulduktan sonra Gazi Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde çok kısa bir süre içerisinde ekonomi, hukuk, eğitim, kültür ve sanat gibi birçok alanda büyük devrimler ve reformlar gerçekleştirilmiştir. Bahse konu alanlardan sanatın müzik dalında yapılan reformlar Türkiye Cumhuriyeti'ne birçok önemli sanatçı ve eğitimci kazandırmıştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ulusal çağdaş müzik kimliği oluşturma düşüncesi çerçevesinde 1925 yılından itibaren birçok yetenekli öğrenciye Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde eğitim imkânı sağlanmıştır. Söz konusu öğrenciler eğitimlerini tamamlamalarını müteakip Türkiye'ye dönerek başarılı çalışmalara imza atmışlardır. Bunlardan Necil Kâzım Akses, cumhuriyet vizyonunun yetiştirdiği ve ülkeye kazandırdığı önemli şahsiyetlerden biridir. Akses; besteci ve eğitimci kişiliği doğrultusunda Türk müzik kültürüne ve eğitimine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu minvalde müzikal yaşamı boyunca senfoni,

konçerto, sonat, sahne müziği, marş ve opera gibi birçok esere imza atmıştır.

Necil Kâzım Akses'in senfoni, konçerto, sonat, süit ve opera gibi bahse konu eserlerine yönelik çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Ancak bestelemiş ve tertip etmiş olduğu marşlarına yönelik herhangi bir araştırma tespit edilememiştir. Necil Kâzım Akses'in Konservatuvar Marşı (Ulvi Cemal Erkin ile birlikte), Cumhuriyetin 50. Yıl Marşı, İzciler Marşı, Türkiye Marşı ve Birlik Marşı gibi bestelemiş olduğu marşlar bulunmaktadır. Söz konusu marşlar dışında ise tertip ettiği tespit edilen 11'inci Tümen Marşı da mevcuttur. Bu çalışmada da varlığı henüz bilinmeyen 11'inci Tümen Marşı'nın tarihi değeri ve müzikal nitelikleri ile ortaya konulması ve literatüre kazandırılması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra araştırmanın, marşlara ilişkin olarak yapılacak çalışmalara kaynak teşkil edeceği ve alana katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

### **Necil Kâzım Akses'in Biyografisi (1908-1999)**

Besteci, eğitimci ve kurum idarecisi olarak gerçekleştirmiş olduğu başarılı çalışmalar doğrultusunda Türk müzik kültürünün mihenk taşlarından biri kabul edilen Necil Kâzım Akses 6 Mayıs 1908 yılında İstanbul'da doğmuştur. Müzisyenlerin bulunduğu bir aile ortamında yetişen Akses müzik eğitimine yedi yaşında Kevser Hanım'dan aldığı keman dersleri ile başlamış, kısa süre sonra keman eğitiminin yanında Madam Rafael'den piyano dersleri almıştır (Aydın, 2011: 148). 14 yaşına geldiğinde Tamburi Cemil Bey'in oğlu Mesut Cemil Bey ile viyolonsel derslerine başlamıştır. Akses ilk beste çalışmalarını bu dönemde viyolonsel için yapmıştır. Keşfedilen yeteneği doğrultusunda Mesut Cemil Bey'in yönlendirmeleriyle besteci ve orkestra şefi Cemal Reşit Rey'in İstanbul Belediye Konservatuvarında (Dârülelhan) vermekte olduğu armoni derslerine bir yıl süre ile katılmıştır (İlyasoğlu, 1989: 38). Necil Kâzım Akses lise eğitimini tamamladıktan sonra 1926 yılında bestecilik öğrenimi görmek üzere Viyana'ya gitmiş ve burada Viyana Müzik ve Temsil Akademisinde eğitimine başlamıştır. Akses yeni okulunda Joseph Rupert Rudolf Marx'dan armoni, füg, kompozisyon, kontrpuan, Kleinecke'den ise viyolonsel dersleri almıştır (Oransay, 1965: 44). Viyana Müzik ve Temsil Akademisindeki eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin sağlamış olduğu imkânlar kapsamında Avrupa'daki eğitimine Prag Devlet Konservatuvarında devam etmiş ve Josef Suk ile bestecilik, Alois Hába ile mikrotonlar tekniği üzerine çalışmıştır. Prag Devlet Konservatuvarındaki iki yıllık yükseköğrenimini

başarı ile tamamlamış ve 1933 yılında Türkiye'ye dönmüştür (Say, 2010: 37).

***Resim 1. Necil Kâzım Akses***



Kaynak: (Say, 2010: 37)

Necil Kâzım Akses ülkeye dönüşü ile birlikte, Gazi Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde ilerleyen çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin müzik politikalarındaki vizyon ve misyonu istikametinde çalışmalarına başlamıştır. Bu kapsamda ilk olarak Paul Hindemith ile birlikte Ankara Devlet Konservatuvarının kuruluş çalışmalarında yer almıştır. Ankara Devlet Konservatuvarının 1936 yılında kuruluşunun tamamlanmasından sonra Akses bu kurumda öğretmenlik görevine başlamıştır (Aydın, 2011: 151). 1948 yılına gelindiğinde Ankara Devlet Konservatuvarı Müdürlüğüne atanmıştır. Sonraki süreçte Akses, 1949 yılında Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, 1954-1955 yıllarında İsviçre ve Almanya'da Kültür Ataşeliği, 1958 yılında Ankara Devlet Opera Balesi Müdürlüğü kadrolarında yönetici olarak görev yapmıştır. 1971 yılında, Tunus'ta bulunan Centre Mediterranéen de Musique Compare et de Danse isimli kurumun kurucu üyesi ve başkanvekilliğinde bulunmuştur (İlyasoğlu, 1989: 38). Akses söz konusu görevlerini müteakiben ölümüne kadarki süreçte Hacettepe Ankara Devlet Konservatuvarında öğretmenlik görevini sürdürmüştür.

Necil Kâzım Akses yurt içi ve yurt dışındaki bestecilik, eğitimcilik ve idarecilik alanlarındaki başarılı çalışmaları neticesinde yaşamı süresince birçok önemli ödüle ve unvana layık görülmüştür.

Akses; Medal of First Class Service (1957-Batı Almanya), Cavaliere Ufficiale (1963-İtalya), Türkiye Cumhuriyeti Devlet Sanatçısı (1971), Commendatore (1973-İtalya), Bourgiba Art and Culture Nişanı (1973-Tunus), Atatürk Sanat Armağanı (1981) ve Sevda-Cenap And Vakfı Onur Ödülü Altın Madalyası (1992) ödül ve unvanları ile onurlandırılmıştır (Başegmezler, 1993: 20, Say, 2010: 38).

### **Necil Kâzım Akses'in Besteci Kişiliği ve Eserleri**

Necil Kâzım Akses'in besteci kişiliği Mesut Cemil Bey, Cemal Reşit Rey, Joseph Rupert Rudolf Marx, Josef Suk ve Alois Hába gibi önemli isimlerden almış olduğu armoni, kompozisyon, füg ve kontrpuan eğitimi kapsamında, Avusturya ve Türk geleneği ekseninde şekillenmiştir. Akses 19'uncu yüzyılın ortalarından itibaren büyük bestecilerin eserlerinde gözlemlenen Gigantomania<sup>1</sup> akımından etkilenmiştir. Bu doğrultuda Akses'in eserleri genel itibarıyla incelendiğinde, eserlerinin ölçü sayısı yüksek, uzun cümlelerin, zengin armonilerin, poliritmin, atonal ve kromatik yapıların duyulduğu aleatorik (rastlamsal)<sup>2</sup> niteliklere sahip olduğu gözlemlenmektedir. Eserlerinde geleneksel Türk müziği ve halk müziği öğelerinden yararlanma temelinde kendi üslubunu oluşturmuştur. Orkestra eserlerinde orkestrasyon renklerini kendine özgü şekilde kullanarak belirgin bir stile ulaşmıştır (Aydn, 2011: 153).

Akses, çağımızın kompozisyon stillerini yakından tanıyan yenilikçi bir bestecimizdir. Bülent Tarcan'a göre onun yapıtları, yeni romantik eğilimlerle Türk müziğinin birleşimidir. Büyük boyutlu eserlerin, zengin ve dolgun orkestrasyonun, karmaşık ve yüklü bir üslubun yaratıcısıdır. Bestecimiz hemen bütün formlarda eserler yazmıştır (Say, 2010: 38).

Necil Kâzım Akses, besteciliğinin dört dönemlik bir kapsamda incelenebileceğini belirtmektedir. 1929-1947 yıllarını kapsayan birinci dönem Akses'in Pişano Sonatı, Minyatürler, Mete ve Bayönder gibi eserlerini bestelediği gençlik dönemidir. 1947-1969 yıllarını kapsayan ikinci dönem Ballad, On Pişano Parçası ve Birinci Senfoni gibi eserlerini bestelediği verimli bir dönemdir. 1969-1976 yıllarını kapsayan üçüncü dönem Keman Konçertosu, Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No:2 ve Bir Divandan Gazel gibi eserlerini bestelediği dönemdir. 1976-

<sup>1</sup> Anton Bruckner, Gustav Mahler ve Johann Strauss gibi büyük bestecilerin öncü olduğu devasalık atfeden uzun soluklu eserlerin üretildiği bir akımdır (Refiğ, 2012:30).

<sup>2</sup> Deneysel olarak bestelemeyi amaçlayan ve belirli bir tekniğe bağlı olmayan bir akımdır (Yöre, 2011: 9).

1992 yıllarını kapsayan dönem ise Akses'in Viyola Konçertosu, İkinci Senfoni, Üçüncü Senfoni ve Dördüncü Senfoni gibi eserlerini bestelediği olgunluk dönemidir (İlyasoğlu, 1998: 187, 255-256).

Necil Kâzım Akses, çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin müzik politikalarında ortaya koymuş olduğu hedefler istikametinde yetişen ve Türk müzik kültürünün önde gelen bestecilerinden oluşan Türk Beşleri'nin<sup>1</sup> bir üyesidir. Türk Beşleri olarak adlandırılan bestecilerin her biri Türk müzik kültürüne yenilikler getirmiş ve önemli eserler bırakmıştır. Bu minvalde Necil Kâzım Akses'in bestelemiş ve düzenlemiş olduğu eserlere ilişkin bilgilere kronolojik sıra ile Tablo 1'de yer verilmiştir:

**Tablo 1. Necil Kâzım Akses'in 1929-1992 Yılları Arasında Bestelemiş ve Düzenlemiş Olduğu Eserlere Dair Bilgiler**

Tarih	Eser Adı	Enstrüman / Ses / Topluluk	Beste / Düzenleme	İlk Seslendiriliş
1929	Prelüd ve Fügler	Piyano	Necil Kâzım Akses	-
“	Türkische Invention	“	“	-
1930	Beş Piyano Parçası	“	“	Viyana
“	Allegro Feroce	Klarnet/Saksafon-Piyano	“	“
“	Poem	Keman-Piyano	“	-
“	Piyano Sonatı	Piyano	“	Viyana
1933	Şiir-Poem	Orkestra	“	Prag
“	Bir Yaz Hatırası-Boğaziçi'nde Sabah	“	“	“
“	Flüt-Piyano Sonatı	Flüt-Piyano	“	-
“	Üç Poem	Mezzo Soprano-Yaylı Çalgılar Dörtlüsü	“	Prag
“	Mete	Opera	“	-
1934	Çiftetelli	Orkestra	“	-
“	Bayönder	Opera	“	Ankara
“	Bayönder Suiti	Orkestra	“	-
1935	Şiir ve Müzik	Bas-Bariton-Orkestra	“	-
1936	Minyatürler	Piyano	“	Ankara
“	Çokseslendirilmiş Türküler	Koro	“	-

<sup>1</sup> Türk Beşleri Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş nitelikteki ilk besteci kuşağı olarak bilinmektedir. Cemal Reşit Rey (1904-1985), Hasan Ferid Alnar (1906-1978), Ulvi Cemal Erkin (1906-1972), Ahmed Adnan Saygun (1907-1991) ve Necil Kâzım Akses (1908-1999) Türk Beşleri olarak adlandırılan müzik insanlarıdır.

1940	Konservatuvar Marşı	Koro-Orkestra	Necil Kâzım Akses-Ulvi Cemal Erkin	-
1942	Julius Caesar (William Shakespeare) (Sahne Müziği)	Üflemeli Çalgılar	Necil Kâzım Akses	-
“	Antigone (Sofokles) (Sahne Müziği)	“	“	-
“	Ankara Kalesi	Orkestra	“	Ankara
1943	Kral Oedipus (Sofokles) (Sahne Müziği)	Üflemeli Çalgılar-Koro	“	-
1945	Yaylı Çalgılar Üçlüsü	Yaylı Çalgılar	“	-
1946	Poem	Viyolonsel-Orkestra	“	Ankara
1947	Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 1	Yaylı Çalgılar	“	Prag
“	Eşliksiz Çoksesli Koro Kompozisyonları	Koro	“	-
1947	Ballad	Orkestra	“	Ankara
1956	Timur (Tamamlanmamış)	Opera	“	-
1960	Eskilerden İki Dans	Piyano	“	-
1962	Eskilerden İki Dans	Orkestra	“	Ankara
1964	On Piyano Parçası	Piyano	“	“
“	On Türkü	Koro	“	“
“	Portreler I	Ses-Piyano	“	“
1966	Senfoni No. 1	Orkestra	“	“
1969	Keman Konçertosu	“	“	“
“	Itri'nin Neva Kâr'ı Üzerine Scherzo	“	“	“
1971	Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 2	Yaylı Çalgılar	“	İstanbul
1973	Cumhuriyetimizin 50. Yıl Marşı	Koro-Orkestra	“	Ankara
“	Sesleniş (Cumhuriyetimizin 50. Yılına)	Orkestra	“	“
“	Senfonik Destan (Cumhuriyetimizin 50. Yılına)	Soprano-Koro-Orkestra	“	“
1974	Sololar Geçidi (Timur Operası'ndan)	Soprano-Mezzo Soprano-Bariton-Orkestra	“	-
1975	Portreler II (Şiirlere Müzik)	Ses-Piyano	“	Ankara
1976	Bir Divandan Gazel	Tenor-Orkestra	“	“

1977	Orkestra Konçertosu	Orkestra	“	“
“	Viyola Konçertosu	Viyola-Orkestra	“	“
“	Capriccio	Viyola	“	“
1978	Senfoni No. 2	Yaylı Çalgılar	“	“
1979	Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 3	“	“	“
1980	Senfoni No. 3	Orkestra	“	“
1981	İdil	Viyolonsel-Orkestra	“	“
“	Bariş İçin Savaş	Orkestra	“	“
1983	İstanbul’a Gönül Veren Ozanlar	Koro	“	“
1984	Senfoni No. 4	Viyolonsel-Orkestra	“	“
“	Acıklı Ezgi	Viyola	“	-
1988	Senfoni No. 5	Tenor-Koro-Org-Orkestra	“	İstanbul
“	Hayır mı Evet mi?	Şan-Piyano	“	-
1990	Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 4	Yaylı Çalgılar	“	Düsseldorf
1992	Senfoni No. 6 (İlk Bölüm Tamamlanmıştır)	Bariton-Koro-Orkestra	“	-
-	İzciler Marşı	Koro-Orkestra	“	-
-	Türkiye Marşı	Koro	“	-
-	Birlik Marşı	-	“	-
-	11’inci Tümen Marşı (Düzenleme Eser)	Askerî Bando	“	-

Kaynak: (İlyasoğlu, 1998: 255-256, Aydın, 2011: 175-177)

### 11’inci Tümenin Tarihçesi

11’inci Tümen 1881 yılında Bağdat’ta teşkil edilmiştir. 1908 yılında II. Meşrutiyet’in ilan edilmesinden sonra 6’ncı Orduya bağlanmıştır. 1914’te Birinci Dünya Savaşı başladıktan sonra 1’inci Ordu/4’üncü Kolordu teşkilatı altında teşkilatlandırılmış ve Denizli bölgesine konuşlandırılmıştır. Rusların Osmanlı Devleti’ne savaş ilan etmesinden sonra Çanakkale Cephesi’ne gönderilmiştir (Erkal, 1997: 25). 24 Mart 1915’te Çanakkale Cephesi’nde 5’inci Ordu kurulmuştur (Karatamu, 1971: 83, 225-228). 11’inci Tümen yeni kurulan 5’inci Orduya bağlanarak Güney Grubu ve Asya Grubu’nda vazife yapmıştır (Erkal, 1997: 179). Tümen 6 Mayıs 1915 tarihinden itibaren Çanakkale Cephesi’nde İkinci ve Üçüncü Kirte Muharebesi, 9-24 Mayıs Muharebeleri, Birinci ve İkinci Kerevizdere Muharebesi, Zığındere



Muharebesi, Kumkale Muharebesi ve Eylül-Aralık 1915 mevzi muharebelerine katılmıştır (Görgülü, 2014: 83-97, 115, 122).

Çanakkale Cephesi'nde muharebelerin sona ermesinden sonra 11'inci Tümen Trakya bölgesinde konuşlu 2'nci Ordunun emrine girmiş ve 1916 yılında 2'nci Ordu ile birlikte Kafkas Cephesi'ne görevlendirilmiştir. Tümen Kafkas Cephesi'nde Murat Nehri Mihveri harekâtına ve 1917 mevzi muharebelerine katılmıştır. 1918 yılında Suriye ve Filistin Cephesi'nde bulunan 7'nci Ordu/3'üncü Kolorduya bağlanmıştır. Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918 yılında Mondros Mütarekesi ile Birinci Dünya Savaşı'ndan çekilmiş ve mütareke şartları gereği ordu teşkilatını yeniden düzenlemek durumunda kalmıştır. Bu kapsamda 11'inci Tümen 7'nci Ordu teşkilatında yer alan 20'nci Kolordu'ya bağlanmış ve karargâhı Şuvarga'da bulundurulmuştur. Kısa süre sonra 12'nci Kolorduya bağlanarak Pozantı'ya daha sonra ise Niğde'ye çekilmiştir (Bıyıklıoğlu, 1999: 71, 261). Millî Mücadele'nin başlaması ile birlikte 11'inci Tümen Ankara'da konuşlu 20'nci Kolordu emrine verilmiştir. Kısa süre içerisinde Uşak'a nakledilmiş, müteakiben 1920 yılında Gediz Taarruzu'na katılmış ve taarruzdan sonra Kütahya'ya çekilmiştir (Ercan, 1999: 138, 313). 11'inci Tümen Batı Cephesi'nde Birinci ve İkinci İnönü Muharebeleri, Aslıhanlar-Dumlupınar Muharebeleri, Kütahya-Eskişehir Muharebeleri, Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz'a katılmıştır (Görgülü, 2014: 350-390, Çaykırın, 2022: 87). Başkomutan Meydan Muharebesi'nde ise Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, muharebeyi 11'inci Tümen karargâhı olan Zafertepe'den komutan etmiştir (Erkal, 1992: 154).

11'inci Tümen Batı Cephesi'nde gerçekleştirilen muharebelerin tamamlanmasını müteakip 1922 yılında 1'inci Ordu/4'üncü Kolorduya bağlı olarak Kemalpaşa'da konuşlandırılmıştır (Tüzel ve Cebecioğlu, 1995: 158-161). Türk Ordusu 1923 yılında barış kadro düzenine geçmiş ve üç ordu müfettişliği biçiminde yeniden teşkilatlandırılmıştır. 11'inci Tümen bu kapsamda 1'inci Ordu Müfettişliğine bağlı 2'nci Kolordu kuruluşuna verilmiş ve Bursa'da konuşlandırılmıştır (Oguş ve Kanat, 1996: 281).

11'inci Tümen uzun yıllar Bursa'da faaliyetlerini sürdürmüş 1992 yılında tümenlerin lağvedilmesi kararı kapsamında 11'inci Piyade Tugayı olarak teşkilatlandırılarak Denizli'de konuşlandırılmıştır. Kurulduğu 1881 yılından itibaren vatan ve devlet uğruna katıldığı birçok muharebede başarılar ve kahramanlıklar gösteren 11'inci Tümen, günümüzde 11'inci Piyade Komando Tugayı olarak beş komando taburu ile Suriye bölgesinde, bir komando taburu ile Şırnak'ta Türk milletinin

kendisine tevdi ettiği görevini tarihinden aldığı ilham doğrultusunda kahramanca sürdürmektedir.

### 11'inci Tümen Marşı

11'inci Tümen Marşı Necil Kâzım Akses tarafından tertip edilen sözsüz bir eserdir. Marşa ait ezgilerin anonim olduğu değerlendirilmektedir. Marşa ait partitür incelendiğinde marşın bando enstrüman kadrosuna göre tertip edildiği gözlemlenmektedir.

#### Nota 1. 11'inci Tümen Marşı Partitürü

The image shows a page of a musical score titled "11. Tümen Marşı" (11th Division March). The score is written for a band and includes parts for various instruments: Clarinet (Klarinet), Flute (Flüt), Trumpet (Trompet), Trombone (Trombon), and Saxophone (Saksafon). The score is in 2/4 time and features a variety of musical notations, including notes, rests, and dynamic markings. The title "11. Tümen Marşı" is written at the top of the page, and the composer's name "Necil Kâzım Akses" is visible in the top right corner.

*Kaynak: MSB Müzik Arşivi*

Necil Kâzım Akses askerlik görevi kapsamında 1937 yılında İstanbul'a giderek bir yıl süre ile yedek subay eğitimine tabi olmuştur. Söz konusu eğitimini tamamladıktan sonra 1938 yılında İstanbul Selimiye'de bulunan 1'inci Ordu Komutanlığına görevlendirilmiş ve burada piyade sınıfı yedek subay olarak askerlik görevini ifa etmiştir. Necil Kâzım Akses askerlik görevi süresince mevcut bulunan imkânlar doğrultusunda bestecilik çalışmalarını sürdürmeye devam etmiş ve Ankara Kalesi senfonik şiiri gibi önemli bir eseri bestelemeye başlamıştır. Necil Kâzım Akses askerlik hayatına ilişkin süreci şu şekilde açıklamıştır:

Okula gittim, bir sene sürdü, talebelik devresi. Ondan sonra da kıt'aya gittim, Selimiye'ye. Askerliğimi piyade olarak tamamladım. Tüm askerliğim müddetince müzikle çok ilgilenebilirdim. Bana çok yardımcı oldular. Evim yakındı, mesela, Harbiye'de okurken beni bırakıyorlardı

ve eve gidip kompozisyon yapıyordum. “Ankara Kalesi” senfonik şiirini askerlik döneminde karalamışımdır. Askerliğim, savaş öncesi olmasına rağmen iki yıl içerisinde, 1939 yılı başlarında bitti (Refiğ, 2012: 34).

***Resim 2. Necil Kâzım Akses Askerlik Görevi Sırasında***



Kaynak: (İlyasoğlu, 1998: 78)

Necil Kâzım Akses’in 11’inci Tümen Marşı’nı, 11’inci Tümen’in tarihindeki kahramanlıkları ve başarılarından dolayı düzenlenmeye değer bulunduğu düşünülmektedir. 11’inci Tümen Marşı’nın Akses’in askerlik görevi süresi içerisinde yapmış olduğu bir çalışma olabileceği değerlendirilmektedir.

**11’inci Tümen Marşı’nın Müzikal Analizi**

Marşlar çoğunlukla 2/2, 2/4, 4/4 ya da 6/8’lik olarak bestelenen, sayısal bakımdan çeşitlendirilebilen ve genel itibarıyla 16 ölçülük bölmelerden oluşan forma sahip bir müzik türüdür (Mamuk, 1982: 59, Say, 2010: 426).

**Tablo 2. Form Tablosu**

Giriş	A		B		B <sup>1</sup>	
	a	a <sup>1</sup>	b	b <sup>1</sup>	b <sup>2</sup>	b <sup>3</sup>
4 ölçü	8 ölçü	8 ölçü	8 ölçü	8 ölçü	8 ölçü	8 ölçü

11'inci Tümen Marşı Tablo 2'de yer alan verilerden anlaşılacağı üzere temel olarak A-B-B<sup>1</sup> bölmelerinden oluşan bir forma sahiptir. Marşın 4 ölçümlük bir girişi bulunmaktadır.

**Nota 2. Giriş Bölümü**

Giriş bölümü 1-4. ölçüleri kapsamaktadır. Trompet, büğlü, alto, tenor, trombon, küçük bas, bas, büyük bas grubu enstrümanlar başta

olmak üzere, alto, tenor, bariton saksafon ve vurmali enstrümanlar grubundan trampet ile marşa uvertür girişlerine benzer bir nitelikte güçlü bir başlangıç yapılmıştır. Forte (f) ve fortissimo (ff) nüansının kullanılmasına ek olarak basamak nota, aksan ve staccato gibi vurgu ve keskinlik ifade eden tekniklerin yer alması giriş bölümünü güçlü kılan etmenler olarak göze çarpmaktadır. Giriş bölümü tekrarsız olarak seslendirilerek A bölümüne geçiş yapılmaktadır.

*Nota 3. A Bölmesi*

The image displays a musical score for 'Nota 3. A Bölmesi'. It consists of multiple staves of music, likely for a brass and percussion ensemble. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings such as 'mf' (mezzo-forte) and 'f' (forte). The score is arranged in a system with multiple staves, showing a complex arrangement of notes and rests. The music appears to be in a 4/4 time signature. The notation is dense, with many notes and rests, indicating a fast and rhythmic piece. The dynamic markings suggest a strong and powerful sound. The score is presented in a clear and legible format, with the notes and rests clearly visible on the staves.

The image displays a musical score for two sections, '1. Dolap' and '2. Dolap'. The score is written on 18 staves, numbered 1 through 18. The first section, '1. Dolap', spans from measure 1 to 14, and the second section, '2. Dolap', spans from measure 15 to 18. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings like 'p' (piano) and 'mf' (mezzoforte). The score is presented in a standard musical notation style with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C).

A bölümü 5-14. ölçüleri (dolap dönüş ölçüleri dâhil) kapsamakta ve  $a+a^1$  cümle yapısından oluşmaktadır. A bölümü incelendiğinde ezginin alto, tenor, bariton saksofon, büğlü, tenor, ikinci trombon, küçük bas, bas ve tuba enstrümanlarına verilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ezginin söz konusu enstrümanlara verilmiş olması ile akıcı ve güçlü bir ifade ortaya çıkarılmıştır. Mib klarnet, bir, iki ve üçüncü klarnetler, obua, trompet, alto ve birinci trombonun ezgiye eşlik pozisyonunda olduğu gözlemlenmektedir. Eşlik çizgisinde bulunan enstrümanlara piano (p) ve mezzoforte (mf) nüansları verilerek ezginin net olarak duyurulmasına imkân tanınmaktadır. Vurmalı enstrümanlar grubundaki yazım tekniği askerî marş karakterini yansıtan niteliktedir. Bölme içerisinde staccato, aksan ve legato teknikleri kullanılarak marşın karakterinin oluşumuna

katkı sağlandığı gözlemlenmektedir. A bölümü birinci dolaptan tekrar edilerek ikinci dolabın seslendirilmesini müteakip B bölümüne geçiş yapılmaktadır.

**Nota 4. B Bölmesi**

The image displays a complex musical score for a piece titled 'Nota 4. B Bölmesi'. The score is written on multiple staves, including a grand staff (treble and bass clefs) and several individual staves for different instruments or voices. The notation is dense, featuring various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. The score is organized into measures, with some measures containing multiple notes and rests. The overall structure suggests a multi-measure rest or a complex rhythmic pattern. The score is presented in a standard musical notation style, with a clear layout of staves and measures.

Marşın B bölümü 15-30. ölçüleri kapsamakta ve b+b<sup>1</sup> cümle yapısından oluşmaktadır. B bölümü incelendiğinde ezginin, A bölümünün aksine ağırlıklı olarak kamışlı enstrümanlara verilmiş olduğu gözlemlenmektedir. Mib klarnet, birinci klarnet, obua, alto saksofon, trompet, büğlü ve tenor ezginin verilmiş olduğu söz konusu enstrümanlardır. Ezgi neşeli ve coşkulu bir karaktere sahiptir. Ezgi çizgisinde sık sık kromatik süslemeler kullanıldığı gözlemlenmektedir. Ezgiyi icra eden enstrümanlara forte (f) nüansı verilerek ezginin net ve güçlü şekilde duyurulması sağlanmıştır. İkinci ve üçüncü klarnetler, tenor saksofon ve büğlü ise genel itibarıyla kontrşan görevinin verildiği enstrümanlar olmuştur. Eşlik görevi bariton saksofon, alto, trombon, küçük bas, bas ve büyük bas enstrümanlarına verilmiştir. Vurmalı



enstrümanlar grubuna, trampette sık tremolo, davulda ise her dörtlüğe bir vuruş gelecek şekilde askerî marş karakterini yansıtacak nitelikte bir eşlik verilmiştir. B bölümü röpriz vasıtasıyla tekrar edilerek B<sup>1</sup> bölümüne geçiş yapılmaktadır.

**Nota 5. B<sup>1</sup> Bölmesi**

The image displays a complex musical score for a band or orchestra. It consists of multiple staves, each with its own clef and key signature. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. The score is organized into measures, with some measures containing multiple notes and rests. The overall appearance is that of a professional musical manuscript.

B<sup>1</sup> bölümü 31-40. ölçüleri (dolap dönüş ölçüleri dâhil) kapsamakta ve b<sup>2</sup>-b<sup>3</sup> cümle yapısından oluşmaktadır. B<sup>1</sup> bölümü incelendiğinde ezgi ve eşlik çizgisinin B bölümünde olduğu gibi aynı enstrümanlarda devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Ezgi ve eşlikte yer verilen nüanslar aynı şekilde korunmuştur. Marşın karakterine yansiyacak biçimde bölme içerisinde staccato ağırlıklı olmak üzere, aksan ve legato tekniklerine diğer bölmelerde olduğu gibi yer verilmiştir. B<sup>1</sup> bölümünün B bölümünün bir özeti niteliğinde bestelendiği gözlemlenmektedir. Marş B<sup>1</sup> bölümü ikinci dolap sonundaki senyöden B bölümüne dönülmesi ile devam etmekte ve B<sup>1</sup> bölümü ikinci dolabında tamamlanmaktadır.

11'inci Tümen Marşı fa majör tonalitesine sahiptir ve aynı tonalite sınırları içerisinde kalacak biçimde bestelendiği gözlemlenmektedir. Marş, armonik bakımdan incelendiğinde cümlelerde genel itibarıyla I-IV-V-V7 temel fonksiyonlarına temas edildiği anlaşılmaktadır. Marşın enstrüman kadrosuna bakıldığında günümüz Türk askerî bandolarının enstrüman kadrosundan farklı olarak alto (günümüzde korno kullanılmaktadır) ve tenor enstrümanının kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca marşın enstrüman kadrosunda flüt enstrümanına yer verilmediği gözlemlenmiştir.

11'inci Tümen Marşı bestelendiği dönem itibarıyla şef partitürü ve enstrüman partiyonları günümüz modern nota yazım sistemlerinin aksine el ile yazılmış bir marştır. Bir eserin el yazması olması bestecinin/düzenleyenin bir nevi müzikal karakterini yansıtması bakımından önemlidir. Bestecinin/düzenleyenin titiz bir şekilde ayrıntısına kadar yaptığı yazım, eseri seslendirecek olan enstrüman icracılarının ve eseri idare edecek olan şefin, söz konusu eseri bestecinin istediği en doğru yoruma ulaşmasını sağlaması bakımından oldukça önem arz etmektedir. Bu kapsamda 11'inci Tümen Marşı'nın partitürü ve partileri incelendiğinde marşın ince bir işçilik ve detaycılık ile yazımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Enstrümanların bando düzenine göre gruplar halinde uygun biçimde yazılması, nota süre değerlerinin yukarıdan aşağıya birbirine eşit şekilde denk getirilmesi, nüansların, aksan, staccato ve legato gibi marşın karakterinde etkin rol oynayan tekniklerin titizlikle yazılması, röprizlerin dönüş yönlerinin dahi belirgin şekilde yazılması söz konusu ince işçilik ve detaycılığı yansıtan ve öne çıkaran örneklerdir.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Savaşlarda büyük zaferler ve kahramanlıklar yazan Türklerde marşlar oldukça önemli bir yer tutar. Bu bağlamda Türk müzik kültüründe zaferlerine ve kahramanlıklarına binaen hükümdarlara, komutanlara ve askerî birliklere bestelenen marşlar bulunmaktadır. 11'inci Tümen Marşı da bunlardan bir tanesidir. Bu minvalde 11'inci Tümenin, Birinci Dünya Harbi'nde Çanakkale ve Kafkas Cephelelerinde, Türk İstiklal Harbi'nde ise Batı Cephesi'nde göstermiş olduğu başarılar ve kahramanlıkları hasebiyle marşı bestelenmiştir. Bu marş Necil Kâzım Akses tarafından tertip edilerek Türk müzik tarihe mâl olmuştur.

11'inci Tümen Marşı, sahip olduğu tonalite, ritmik yapısı ve kahramanlık duygularını yansıtan ezgi bütünlüğü ile A-B-B<sup>1</sup>

bölmelerinden oluşan bir formda bestelenmiştir. Marşta genel itibarıyla I-IV-V-V7 temel armonik fonksiyonlarına temas edildiği gözlemlenmiştir.

Ezgi ve eşliğin, marşın A ve B bölmelerinde kamışlı enstrümanlar ile bakır olarak tabir edilen enstrümanlarda yer değiştirilerek duyurulması orkestrasyon renklerinden hassasiyetle faydalandığını göstermektedir. Marşta ağırlıklı olarak forte nüansına yer verilmesi ile birlikte staccato ve aksan gibi tekniklerin kullanılmasının, marşın askerî bir hüviyete kavuşmasında önemli rol oynadığı tespit edilmiştir.

11'inci Tümen Marşı'nın, 18 Mart Şehitlerini Anma Günü ve Çanakkale Deniz Zaferi yıldönümü, 30 Ağustos Zafer Bayramı tören/konser faaliyetlerinde ve 11'inci Piyade Komando Tugay Komutanlığı'nda (11'inci Tümenin günümüzdeki devamı) icra edilecek törenlerde askerî bandolar tarafından seslendirilmesinin, marşın tanınmasına ve kuşaktan kuşağa aktarılmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Marşlara ilişkin olarak az sayıda akademik araştırma bulunmaktadır. Bu kapsamda marşlara yönelik araştırmaların artırılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

## KAYNAKÇA

- Aydın, Y. (2011). *Türk Beşleri*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Başgömezler, N. (1993). *Necil Kâzım Akse's'e Armağan*, Ankara: Sevdâ-Cenap And Vakfı Müzik Yayınları.
- Bıyıklıoğlu, T. (1999). *Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı*, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Çaykırın, G. (2022). Sakarya Meydan Muharebesi'nde Türk Ordusunun Kuruluş ve Konuşu, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 42.
- Ercan, T. (1999). *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi*, C.2, Ks. 2, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Erkal, Ş. (1992). *Büyük Taarruz'da Başkumanda Muharebesi (30 Ağustos 1922)*, Büyük Taarruz 70'inci Yıl Armağanı, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Erkal, Ş. (1997). *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi; Çanakkale Harekâtı 1'inci, 2'nci ve 3'üncü Kitapların Özetlenmiş Tarihi (Haziran 1914-9 Ocak 1916)*, Ankara: Genelkurmay Basımevi.

- Görgülü, İ. (2014). *On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- İlyasoğlu, E. (1989). *Yirmi Beş Türk Bestecisi/Twenty Five Turkish Composers*, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- İlyasoğlu, E. (1998). *Necil Kâzım Akses-Minyatürden Destana Bir Yolculuk*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karatamu, S. (1971). *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (1908-1920)*, Yay.Haz. H. Toker, C.3, Ks. 6, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Mamuk, Ö. (1982). *Form Bilgisi*, Ankara: K.K.K. Ankara Basımevi ve Basılı Evrak Depo Müdürlüğü.
- Oguş, Ş., Kanat, Ş. (1996). *Türk Kara Kuvvetleri Tarihi*, Ankara: K.K. Basımevi.
- Oransay, G. (1965). *Batı Tekniğiyle Yazan 60 Türk Bağdar*, Ankara: Küğ Yayını.
- Refiğ, G. (2012). *Necil Kâzım Akses*, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları.
- Say, A. (2010). *Müzik Ansiklopedisi*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Tüzel, A., Cebecioğlu, G. (1995). *Türk İstiklal Harbi; Batı Cephesi*, C.2, Ks.6, Kitap 4, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Yöre, S. (2011). *Çağdaş Müzik: Bestecilik Ana Akımları, Teknikleri ve Başlıca Besteciler*, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 20 (3).